

Så skyddar du din hund mot fästingar och myggor

Vintern är till ända och sommaren hägrar med härliga promenader i skog och mark. Men det lurar faror i den svenska sommarhagen. Fästingarna sprider sig i vårt land och med dem de fästingburna sjukdomarna– Borrelios, Anaplasmos och TBE (Tick-borne encephalitis) som kan drabba både människor och djur. Efter den milda vintern som varit är det troligt att fästingarna dyker upp tidigt i år.

Den "vanliga" fästingen

Det finns tusentals olika arter av fästingar runt om i världen. De allra flesta fästingar som vi normalt kommer i kontakt med i Sverige hör till arten *Ixodes ricinus*. Fästingen har tre utvecklingsstadier som är olika stora. Under vart och ett av dessa stadier måste fästingen äta en gång för att utvecklas vidare till nästa, liksom den vuxna honan för att kunna lägga ägg. Däremot äter inte vuxna hannar. Fästinghonorna har ett svart huvud med en brun kropp medan hanarna är helsvarta. Fästingen tillhör en grupp som heter kvalster, som i sin tur är ett slags spindeldjur.

Här trivs fästingen

Det är framförallt två omvärldsp parametrar som är viktiga i en fästings liv, nämligen fukt och temperatur. Fästingar blir aktiva och beger sig på jakt efter ett mål blod när dagstemperaturen går över 5 grader. Eftersom en fästing äter tämligen sällan får den inte i sig tillräckligt med vätska genom födan, utan måste ta upp fukt från den omgivande luften. Luftens fuktighet är störst nära marken. När fästingen befinner sig uppe i vegetationen avdunstar vätska från fästingen. För att förbättra vätskebalansen måste den söka sig ner till markskiktet. På så sätt blir ofta väntan på ett nytt blodmål en upprepad vandring upp och ner i vegetationen. Eftersom en liten fästing kan hålla mindre fukt än en större, hinner den inte så högt upp i vegetationen innan den måste vända för att fylla på vätskeförrådet. Därför stöter mindre fästingar oftare på mindre djur såsom smågnagare (näbbmöss, sorkar och möss) och mindre fåglar, medan större fästingar oftare kan träffa på större djur. Nymferna infekterar t ex harar, hundar och fasaner, medan vuxna fästingar infekterar ännu större djur som rådjur och inte minst oss människor.

Fästingar är inte mer benägna att söka upp vissa växter framför andra och de äter inte nektar från blommor. Arter i släktet *Ixodes* har heller inga ögon. De kan inte heller hoppa, eller släppa sig ner mot ett värddjur som passerar under dem. Deras känselkroppar för att upptäcka värddjur fungerar nämligen bara i ett par centimeter stort område. Känselkropparna sitter på fästingens framben och kallas Hallers organ och det är med hjälp av dem som fästingen kan avgöra hur långt bort det tänkta bytet är och om det finns någon anledning att gå till "attack". Fästingarnas jakt går till så att de sitter stilla i vegetationen och väntar på att ett värddjur ska passera. Då så sker, griper den tag i pälsen eller fjäderdräkten med sina små klor och söker upp ett lämpligt ställe, ofta platser med mindre päls och tunnare hud, att bita sig fast på. Fästingen använder sina mundelar för att skära hål på huden medan den injicerar ett specialsäliv innehållande ett bedövningsämne, som gör att värddjuret inte märker bittet, samt att den sprutar ut en typ av klister som gör att den håller sig fast på värddjuret. Sedan kan den njuta av sitt blodmål efter att ha injicerat mer saliv med antikoagulerande och kärlutvidgande egenskaper som gör blodet lättillgängligt. Fästingens "sugrör" är hullingförsedda vilket också ger en väldigt stark fästpunkt. Tiden de sitter fast på ett värddjur varierar beroende på stadium (larver 2-3 dagar, nymfer och honor upp till en vecka eller mer) och hur bra bittet är, det vill säga om de träffat ett blodkärl eller inte. När de sugit sig fulla med blod släpper de taget och ramlar ner på marken. Här ömsar de skinn och övergår till nästa utvecklingsstadium. Eller, om det är en vuxen hona, lägger sina 1000-3000 ägg. Flera arter av fästingar parar sig medan honan fortfarande sitter fast på en värd och suger sitt sista blodmål. Kanske har du sett, när du tagit bort en fästing, att en mindre svart fästing följer med – hanen. En hona äter tre gånger i livet (en hane bara två), och tiden

fästingen får vänta mellan målen beror på flera faktorer, t ex hur vanliga värddjuren är och hur länge fästingen kan vara aktiv i sitt letande. En vanlig fästinghona blir 2-6 år, vanligtvis 3 år. Livslängden beror på hur lång tid den får vänta på sina tre blodmål.

Fästingar finns i hela Götaland, större delen av Svealand och, mer sällsynt, utefter norrlandskusten upp till Umeå. Enstaka fynd av fästingar har gjorts utanför detta huvudområde. Troligen är det fåglar, vandrande djur eller människor som åstadkommit denna spridning.

Fästingburna sjukdomar

Allt fler hundägare använder fästingpreparat för att skydda sin hund mot fästingar, som kan sprida livshotande sjukdomar. De två vanligaste fästingsjukdomarna på hund är borrelios och anaplasmos (tidigare benämnd ehrlichios), båda orsakas av bakterier. Borrelios orsakas av borreliabakterier som normalt finns hos smågnagare, och överförs med fästingar, och kanske andra ektoparasiter, från en individ till en annan. Förmodligen har smågnagarna och fästingarna anpassat sig så pass bra till bakterierna att de inte orsakar sjukdom hos dessa. Eller också gör de det, utan att vi vet om det. Det är i alla fall när bakterierna kommer utanför sitt normala sammanhang, nämligen in i människans eller hundens blodbanor, som de kan orsaka sjukdom. Hundar som drabbats av borrelios får inte en ring runt fästingangreppet som människor. Det gör att det är svårt att upptäcka ett fästingbett. Hunden kan redan ha fått kroniska skador när den kommer till veterinären. Tecken på en borreliainfektion är symtom från muskulatur, ben och leder, som exempelvis hälta. Infektionen kan, enligt litteraturen, även ge upphov till en rad diffusa symptom som feber, avmagring och störningar i det centrala nervsystemet.

Anaplasmos är en lömsk sjukdom. Först verkar hunden bli sjuk i en vanlig influensa med lite feber. Den får antibiotika och allt verkar bra. Men efter en tid blir den kanske halt, får inflammation i lederna, värk och stelhet. Många hundar är sjuka efter fästingangrepp utan att ägaren har en aning om det. TBE, fästingburen hjärninflammation, har diagnostiserats ett fåtal gånger hos hund i Sverige. Till skillnad från borrelios och anaplasmos orsakas TBE av ett virus. Hundar som drabbats visar ofta symptom som skakningar, vinglighet och feber.

Fästingskydd

För att undvika fästingar bör du undersöka och plocka hunden varje dag, promenera på asfalt eller hålla hunden inomhus. Det är ju kanske inte vad man vill när man skaffat sig hund. Det finns också möjlighet att behandla sin hund med fästingskydd.

Scalibor® vet. är ett fästinghalsband till hund som går att köpa receptfritt på apoteket. Som godkänt läkemedel är det mycket noggrant testat med dokumenterad effekt och ska därför inte förväxlas med andra icke dokumenterade varianter som kan förekomma i djur- eller zoobutiker. Den aktiva substansen i Scalibor® vet. heter deltametrin. Deltametrin är jämnt fördelad i hela halsbandet, från dess kärna till dess yta. Vid den friktion som uppstår då ett korrekt påsatt halsband glider runt hundens hals när hunden rör sig, kommer deltametrin att kontinuerligt nötas av i små doser från halsbandets insida. Den aktiva substansen sprider sig sedan i hundens fettfilm över hela kroppen, men tas inte upp genom huden. Scalibor® vet. har dels en avdödande effekt på fästingar men också en effekt som innebär att fästingen reagerar och släpper taget när den kommer i kontakt med en behandlad hund, så kallad "hot feet effect". Genom att behandla hunden med ett läkemedel som detta minskar du både risken att hunden blir biten och smittad av någon sjukdom samt att den drar in fästingar i bostaden, fästingar som i sin tur även kan smitta oss människor.

Scalibor® vet. skyddar hunden mot fästingar och myggor i 5-6 månader och sätts på hunden som ett vanligt halsband. Full effekt har hunden en vecka efter det att halsbandet satts på.

Scalibor® vet. går att använda till valpar från 7 veckors ålder och även till dräktiga och digivande tikar. Fästinghalsbandet ska sitta på hunden under hela behandlingstiden, dvs 5-6 månader. Det kan avlägsnas under del av dag, t ex vid jakt eller simning. Den aktiva substansen är inte vattenlöslig. Har du en badande hund är därför Scalibor® vet. ett bra alternativ om du vill hålla din hund skyddad mot fästingar eftersom effekten inte försämras av att hunden simmar. Hunden bör dock inte simma eller sköljas med vatten de 5 första dygn efter behandling för att få optimal effekt så snabbt som möjligt. Om man bedömer att hunden kan tappa halsbandet i vattnet när den badar, så ska man ta av det innan hunden hoppar i vattnet.

Hundar som ska resa utomlands kan med fördel behandlas med Scalibor® vet. eftersom halsbandet även förhindrar blodsugning från fjärilmyggor, inklusive sandmyggor som sprider sjukdomen Leishmania. Dessa myggor förekommer bland annat i Medelhavsländerna. Även bitt från de myggor som förekommer i Sverige kan ge besvär hos vissa hundar. Behandling med Scalibor® vet. kan hjälpa till att skydda hunden från myggbett, vilket också flertalet hundägare bosatta i norra delarna av landet vittnat om.

Inget fästingskydd är 100-procentigt. Ta därför för vana att dagligen kontrollera din hund efter fästingar för att ytterligare minska risken att den drabbas av någon sjukdom. Vill du läsa mer om Scalibor® vet. så gå in på www.scalibor.se.

Texten är sammanställd av Intervet AB